

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U005422

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 08-10-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Меренюк Христина Василівна

2. Hrystyna V. Mereniuk

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4114-5663

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 07-10-2026

Спеціальність за освітою: 032 історія та археологія

Місце роботи здобувача: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534498

Місцезнаходження: вул. Козельницька, Львів, 79026, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 16931

Повне найменування юридичної особи: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534498

Місцезнаходження: вул. Козельницька, Львів, 79026, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534498

Місцезнаходження: вул. Козельницька, Львів, 79026, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03

Тема дисертації:

1. Образ Русі та руських воїнів у німецьких та австрійських поетичних творах кінця XII – XV століть: історичне підґрунтя, персоналії, іконографія
2. The Image of Rus' and Rus'ian Warriors in German and Austrian Poetic Works of the Late 12th – 15th Centuries: Historical Background, Personalities, Iconography

Реферат/анотація:

1. Актуальність дослідження обумовлена недостатнім рівнем вивчення контактів Русі зі Священною Римською імперією та браком праць, які були б присвячені відображенню історії руських земель, їхніх володарів і воїнів у середньовічному німецькомовному літературному середовищі. Незважаючи на наявність численних згадок про Русь у поемах, героїчному епосі та творах мінезингерів, ці свідчення тривалий час залишалися поза українською історіографією або привертати увагу дослідників лише фрагментарно. Мета дослідження – всебічний аналіз образу Русі та руських воїнів у німецьких і австрійських поетичних творах кінця XII–XV ст., визначення історичних основ, персоналій та особливостей репрезентації руського світу в поетичній традиції Священної Римської імперії. Об'єктом дослідження є Русь, руські воїни та володарі

(королі) у німецьких і австрійських поемах XII–XV ст. Предметом дослідження став образ Русі в середньовічній німецькомовній поетичній традиції, його історичні основи, літературні переосмислення та іконографічні особливості (аналіз зображень, що збереглися у середньовічних рукописах та пов'язані із Руссю). Методологічна основа роботи – міждисциплінарний підхід, що поєднав історико-філологічний, порівняльний, контекстуальний, історико-мовний, іконографічний та іконологічний методи дослідження. Особливу увагу приділено аналізу оригінальних середньовічних та ранньонімецьких та ранньонімецьких текстів. У результаті дослідження встановлено, що образ Русі в німецькій поетичній традиції був багатограним. Русь постала як добре відома східноєвропейська країна з чіткими географічними межами, власними правителями, військовою силою та значними природними ресурсами. Водночас поети XII–XV ст. сформували окремі стереотипні уявлення про Русь як про віддалений й екзотичний простір. Доведено, що значна частина аналізованих повідомлень про Русь у німецьких поетичних творах мала реальне історичне підґрунтя. Дослідження дало змогу співвіднести поетичні образи з відомими фактами політичної історії Русі, насамперед Галицько-Волинської держави. Встановлено зв'язок між згадками про руських правителів, воїнів і військові кампанії та реальними подіями XIII ст., зокрема боротьбою за австрійську спадщину Бабенбергів, участю Романовичів у центральноевропейській політиці та військових походах угорських королів. Власне, ці факти, засвідчені в історичних хроніках та літописаннях, могли стати підґрунтям для появи поетичних творів. З'ясовано, що німецькі поети володіли знаннями про географію Русі. У джерелах відображено уявлення про її кордони, торговельні шляхи, економічні ресурси та місце серед інших народів Східної Європи. Особливе значення мало сприйняття Русі як важливого постачальника хутра, руських володарів – як надзвичайно заможних правителів. Визначено особливості формування концепту «дикої Русі» («*wilde Riuzen*»). Доведено, що цей термін не мав однозначно негативної характеристики місцевого населення. Він поєднав значення віддаленості, культурної відмінності, екзотичності та конфесійної «інакшості». Таке уявлення про Русь сформувалося на перетині реальних знань, релігійних стереотипів та давнішої хронікарської традиції. Встановлено, що руські воїни посідали помітне місце у німецькому героїчному епосі. У творах вони представлені як хоробрі, добре озброєні та вправні бійці, які брали участь у військових кампаніях і поєдинках. Особливий інтерес викликав концепт «*Riuzen sturm*», який відображав уявлення про специфічну місцеву військову тактику та зберіг пам'ять про реальні військові контакти Русі та Центральної Європи. Окрім німецьких поетичних творів, він згадувався також у літописанні, що дало змогу ширше узагальнити популярність таких мілітарних знань. Окрему увагу приділено візуальним джерелам. Аналіз мініатюр до «Всесвітньої хроніки» Янса Енікеля, «Книги героїв» та інших рукописів XIV–XV ст. засвідчив, що руські королі та воїни зображувалися відповідно до загальноєвропейських канонів лицарської культури. У більшості випадків вони постали як повноправні учасники європейського політичного та культурного простору. Наукова новизна дослідження полягає у першому аналізі образу Русі та руських воїнів у німецькій та австрійській поетичній традиції XII–XV ст., систематизації відповідних текстових та візуальних джерел, введенні до наукового обігу низки маловідомих пам'яток та встановленні їхнього зв'язку з історичними реаліями Русі й насамперед Галицько-Волинської держави.

2. The aim of the study is a comprehensive analysis of the image of Rus' and Rus'ian warriors in German and Austrian poetic works of the late 12th–15th centuries, as well as the identification of the historical background, figures, and characteristics of the representation of the Rus' world in the poetic tradition of the Holy Roman Empire. The object of the study is Rus', Rus'ian warriors, and rulers (kings) in German and Austrian poems of the 12th–15th centuries. The subject of the study is the image of Rus' in the medieval German-language poetic tradition, its historical foundations, literary transformations, and iconographic features (analysis of images preserved in medieval manuscripts and associated with Rus'). The methodological basis of the work was an interdisciplinary approach combining historical-philological, comparative, contextual, historical-linguistic, iconographic, and iconological research methods. Attention was paid to the analysis of original Middle High German and Early New High German texts. The study found that the image of Rus' in the German poetic tradition was complex and multifaceted. Rus' emerged as a well-known Eastern European country with clear geographical boundaries, its own rulers, military power, and significant economic resources. At the same time, certain

stereotypical notions of Rus' as a distant and exotic land took shape in the poetic tradition. It has been demonstrated that a significant portion of the references to Rus' in German poetic works has a real historical basis. The analysis made it possible to correlate literary images with known facts of Rus' political history, primarily that of the Galician-Volhynian state. A connection has been established between references to Rus' rulers, warriors, and military campaigns and actual events of the 13th century, specifically the struggle for the Austrian Babenberg inheritance, the participation of the Romanovychi in Central European politics, and the military campaigns of the Hungarian kings. In fact, these events, documented in historical chronicles and the Galician-Volhynian chronicle, could have served as the basis for the creation of poetic works. It has been established those German poets possessed fairly accurate geographical knowledge of Rus'. The sources reflect perceptions of its borders, trade routes, economic resources, and place among other peoples of Eastern Europe. Of particular significance was the perception of Rus' as an important supplier of furs and a participant in international trade relations. The characteristics of the formation of the concept of "Wild Rus" ("wilde Riuzen") have been identified. It has been demonstrated that this term did not unambiguously denote a negative characterization of the population of Rus. It combined the meanings of remoteness, cultural difference, exoticism, and religious otherness. This perception of Rus' emerged at the intersection of factual knowledge, religious stereotypes, and literary tradition. It has been established that Rus' warriors occupied a prominent place in the German heroic epic. In these works, they are portrayed as brave, well-armed, and skilled fighters who participated in military campaigns and knightly tournaments. Of particular interest is the concept of "Riuzen sturm," which reflected perceptions of specific Rus'ian military tactics and preserved the memory of actual military contacts between Rus' and Central Europe. In addition to German poetic works, it was also mentioned in chronicles, which allowed for broader generalizations about the prevalence of knowledge. Special attention is given to visual sources. An analysis of miniatures in Hans Enikel's "Universal Chronicle," the "Book of Heroes," and other 14th–15th-century manuscripts revealed that Rus'ian kings and warriors were depicted in accordance with pan-European canons of chivalric culture. In most cases, they appear as full-fledged participants in the European political and cultural sphere. The scientific novelty of the study lies in the first comprehensive analysis of the image of Rus' and Rus'ian warriors in the German and Austrian poetic tradition of the 12th–15th centuries, the systematization of relevant textual and visual sources, the introduction of a number of little-known monuments into scholarly circulation, and the establishment of their connection with the historical realities of Rus' and, above all, the Galician-Volhynian state.

Державний реєстраційний номер ДіР: 0125U102429

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Меренюк Х. В. Руський король очима Європи: іконографія в манускриптах «Всесвітньої хроніки» Янса Енікеля XIII–XV століть. Рукописна та книжкова спадщина України. 2025. Вип. 3. С. 5–24. <https://doi.org/10.15407/rksu.38.005>
- Mereniuk K. Gloria et Virtus: Hastiludium in Ruthenian Lands and Beyond XII–XV centuries. *Nuova Antologia Militare*. 2025. Vol. 6(24). P. 111–139. <https://doi.org/10.36158/97912566910673>
- Mereniuk K. "Riuzen Stürm" in the Epic Tradition of the 13th–14th-Century Holy Roman Empire. *Nuova Antologia Militare*. 2026. Vol. 7(25). P. 47–74. <https://doi.org/10.36158/97912566935043>
- Меренюк Х., Паршин І. «Фарь» у руських літописах: особливості трактування. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Львів, 2021. Вип. 34. С. 3–12.

- Меренюк Х. Військова «игра» в Русі: термінологічні та джерелознавчі питання. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2023. Вип. 38. С. 41–52.
- Меренюк Х. Ростислав Михайлович та Ворш на військовій «грі» 1245 р. Військово-науковий вісник. 2025. Вип. 43. С. 73–85. <https://doi.org/10.33577/2313-5603.43.2025.73-85>
- Меренюк Х. “Трояндовий сад”: рицарська доблесть руського короля на турнірі у Вормсі. Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. 2025. Вип. 26. С. 111–118.
- Меренюк Х. Галицька і волинська еліти на полюваннях та бенкетах XII–XIV ст. Західноукраїнські землі княжого та ранньомодерного часу: тенденції соціополітичного розвитку й осмислення культурної спадщини: колективна монографія / відп. ред. Ілля Паршин; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2024. С. 217–260.
- Меренюк Х. Образ Русі та Великого князівства Литовського. Артимішин П., Меренюк Х. Україна та українці в пострадянських білоруських підручниках та посібниках з історії: колективна монографія / НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2024. С. 11–44.
- Mereniuk K. “Tournaments” and “Games” in Rus’: tradition or single mentions? Проблеми історії війн і військового мистецтва. 2021. Вип. 3. С. 57–69.
- Меренюк Х. Жінки у судових поєдинках руських міст-республік XIII–XV століть. Анналі юридичної історії. Київ, 2021. Вип. 5. С. 52–62.
- Меренюк Х. «Релігійний» та «політичний»: бенкети у Русі як особлива форма соціальної комунікації. Феномен Європи: парадигми розвитку та глобальні трансформації. Збірник матеріалів студентів, аспірантів та молодих вчених. Львів, 2021. Вип. 5. С. 11–17.
- Меренюк Х. Законодавчі основи турнірних змагань в Англії XII–XIII ст. Анналі юридичної історії. 2022. Вип. 5. № 3–4. С. 45–53.
- Mereniuk K. Knight's Tournaments in England and France from the 11th to the 14th Century: The Problems of Sources and Terminological Aspects. Średniowiecze Polskie i Powszechnie. 2022. Vol. 14 (18). P. 126–148.
- Меренюк Х. «Riuzen» та «Polen» у Дітріхівському циклі німецького героїчного епосу XIII–XIV століть. Княжа доба: історія і культура. 2025. Вип. 17. С. 103–125.

Наукова (науково-технічна) продукція: аналітичні матеріали; наукові статті

Соціально-економічна спрямованість: розвиток соціо-гуманітарної сфери

Охоронні документи на ОПІВ:

Наукові відкриття

Наукові статі за темою дисертації. Зокрема щодо середньовічних мініатюр із зображенням руських королів

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0125U102429

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пивоваров Сергій Володимирович

2. Sergiy V. Pyvovarov

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Код за ЄДРПОУ: 02071240

Місцезнаходження: вул. Коцюбинського, Чернівці, 58012, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Смуток Ігор Іванович

2. Igor I. Smutok

Кваліфікація: д.і.н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5430-163X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02125438

Місцезнаходження: вул. Івана Франка, Дрогобич, Дрогобицький р-н., 82100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Христан Назарій Михайлович

2. Nazarii M. Khrystan

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3601-2153

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Код за ЄДРПОУ: 02071240

Місцезнаходження: вул. Коцюбинського, Чернівці, 58012, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Стасюк Андрій Євгенович

2. Andrii Y. Stasiuk

Кваліфікація: к. і. н., головний фахівець, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1229-9236

Додаткова інформація: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=60900596300>

Повне найменування юридичної особи: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Голик Роман Йосипович

2. Roman Y. Holuk

Кваліфікація: д. і. н., 07.00.01, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3123-1920

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534498

Місцезнаходження: вул. Козельницька, Львів, 79026, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради

Боляновський Андрій Валентинович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні

Боляновський Андрій Валентинович

Відповідальний за підготовку
облікових документів

Меренюк Христина Василівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності

Юрченко Тетяна Анатоліївна